

BESTJELESNA HISTORIJA JEDNOGA PJESNIKA
(PRIKAZ KNJIGE PJESAMA NAKON POTOPA IBRAHIMA
KAJANA, „SHURA PUBLIKACIJE“, OPATIJA, 2021)

Nova zbirka pjesama bosanskohercegovačkog književnika Ibrahima Kajana u svome apokaliptičnome naslovu *Nakon potopa* potvrđuje davno izrečenu misao da književnost, preispitujući granice čovječnosti i humanističkih vrijednosti, dolazi do apsolutnih i univerzalnih saznanja o neminovnostima *nakon* kraja. Kajanova samooslušlivajuća potraga za vlastitošću u labirintu života i prijeko potrebno suočavanje s neminovnostima početka i kraja, sada ga je dovela u poziciju *Bezmjesnog* (tako se zove i jedna pjesma) jer se „ne možeš sastaviti“ jer „ti živiš na jednom mjestu, a tvoja duša na drugom.“ Stoga, Kajanovo *nakon* bi bilo o izgubljenosti, stranosti, ranjivosti, o traumi rata, o vremenu poraća, o egzilu. Nad ovom poezijom propitujemo i individualne i kolektivne pogibije, u čuđenju - zar je na putevima ovog svijeta toliko mnogo prognanika?!

Zbirka sadrži šest cjelina, i to: *Sveto janje*, *Nakon potopa*, *Daleko putovanje*, *Zalazak sunca*, *Kritički putokazi* i *O autoru*. Od *Arabije ljubavi* iz 1967. godine, pa do zbirke *Nakon potopa*, prošlo je više od pedeset godina što poetiku Ibrahima Kajana čini autentičnom i prepoznatljivom. Zilhad Ključanin je u studiji o bošnjačkoj poeziji s pobožnim motivima *Lice svjetlosti* prepoznao izrazito pobožan karakter Kajanove poezije koji, zasigurno, u našoj prošlosti nije bio popularan. Kontinuitet takvoga poetskog kazivanja potvrđen je i novom zbirkom autopoetičkih i apokaliptičnih pjesama koje su nastajale „u onom vremenu prije vremena kad nisam postojao, u kući svojoj svemirskoj“¹, ali i „po Dobroj Zemljici... Narentom, Božjim djelom koje teče.“²

1 *Košulja*, str. 11.

2 *Kao jelena smaknu me brat moj iz kuće izlazeći*, str. 33 – 35.

Složeni, a ponekad i hermetični, reflektivni izrazi pjesničke zbirke *Nakon potopa* provlače čitaoca kroz tjesnac intimnih, porodičnih, zavičajnih, filozofskih, pa i religijskih pitanja - pounutrenja, te lirskome subjektu preostaje *kalemom* i *pismenima* svjedočenje o precima, rastancima, o sinu razmetnome, o Humskoj zemlji, o Kabilu, o Čovjeku koji je razgovarao s vrapcima, o iskustvu Istoka i Zapada, iskustvu čovjeka čije je srce uznemireno i tuče čekićem po istini kao kovač po željezu.

Neprilagođeni lirski subjekat u vremenu i prostoru „nakon potopa“, s jedne strane, svjestan je ujevićevske spoznaje da je naš put krug. S druge strane, u tome čudnome vremenu izvire i zrela poezija nove osjećajnosti, reminiscentno isprekidana sama sobom - naslijeđenim religijskim i porodičnim pričama, svakodnevnim paralelama, nostalgijama, retoričkim uskličnicima, otvarajući tako beskrajna pitanja koje lirsko *ja* postavlja i kroz pjesmu Sveto janje: “Kamo bih se okrenuo i gdje bih se skrasio? \ Šta uraditi s tijelom koje me više ne može pratiti? \ Trebam li poći za glasom koji odjekuje u meni čim sklopim oči?”³ Recenzent knjige Željko Grahovac uočava “sufijsko sašaptavanje” nastalo iz pokušaja da pjesnikovo “pijano srce” odgonetne najdublje slojeve iskustva i nadiskustva (“Dođi, prijatelju, ma tko ti bio, samo dođi...”) svijesti i podsvijesti, koje uokviruje prezreo umjetnički glas, sudbinski predodređen da kalemom zapisuje svoja i tuđa iskustva u mikromozaiku postojanja:

*U gradu Harranu, doznao sam za prvu ispričanu
priču, onu s početka svijeta, kada je Tvorac Džibrilu
diktirao imena stvari i svrhu postojanja njihova...*

*O Rabbi, šta će ova stvar raditi? Ta će stvar raditi to
i to. O Rabbi, trska ova, šta će raditi? Ta se stvar
zove kalem. Zapisivat će sudbinu ljudi.*⁴

Neizostavno je, kao jedan sloj čitanja zbirke, u prikazu nazvanom ‘*Bestjelesna historija*’ jednog pjesnika, spomenuti i motiv potopa koji pronalazimo u priči o

3 Sveto janje, str. 12.

4 Ibrahim Kajan, *Nakon Potopa* (uvodni zapis).

Nuhu, Božijem poslaniku koji je, po jednoj predaji, 950 godina bezuspješno odvrćao od grijeha i nasilja. Potom, po naređenju Gospodara, gradi lađu u kojoj će se spasiti malobrojna muslimanska zajednica. Izrugivali su ih, omalovažavali, upirali prstom u tu veliku lađu u pustinji, pravljenu daleko od bilo kakve vodene površine, za nevjernike to je bio humorističan prizor za ismijavanje i uvrede.⁵ U književnosti, a posebno u onoj starovjekovnoj, prisutan je motiv potopa, između ostalog, predstavljen kao konstantno i sveprisutno razmišljanje o našem postojanju, svijesti i savjesti, a s druge strane taj motiv manifestuje Božije prisustvo, opomenu, kaznu, ali i priliku da iznova sagledamo sebe i kroz grijeha nad kojima budno bdijemo. Motiv potopa se provlači i kroz različite religije svijeta, zabilježila ga je i književnost u sumerskom epu o Gilgamešu, indijskom epu Mahabharati, a onda i u Ovidijevom mitološkom epu Metamorfoze, poznati su i stari mitovi Egipćana, zatim i perzijski, skandinavski mitovi.⁶ Metaforički, potop znači kraj jednog ciklusa i početak drugog jer, opet, sve ima svoje doba i svaki posao pod nebom svoje vrijeme, kako stoji u jednoj od hebrejskih mudrosnih knjiga *Propovjednik* koja raspravlja o trpljenju, o smislu života i smrti kroz vrijeme traženja i gubljenja, vrijeme šutnje i govorenja, vrijeme rušenja i građenja, vrijeme rađanja i umiranja. A čitajući novu zbirku poezije Ibrahima Kajana, rekli bismo i vrijeme nakon potopa. Sjetimo se i Ibrišimovićevog Abdullaha Misrija el-Bosnawija iz romana *Vječnik* koji nastoji da svoje biće ničim ne odredi svjestan da nam samo preostaje težnja za savršenstvom što je vječna, pa i literarna, istina sveukupnog kulturno-civilizacijskog iskustva na Zemlji. Tako se i Pjesnik „čist i slobodan poput oslobođenog meleka“, *smirivši svoje srce, izmirio sa sudbinom*.⁷

Motiv potopa upozorava na suštinu čovjekovog bivstvovanja, vraća na početak kruga, možda ili na njegov kraj, jer *put je krug*.⁸ Pjesme iz zbirke *Nakon*

5 „... Pa smo nebeska vrata otvorili vodi koja je neprekidno lila, i učinili da iz zemlje provru izvori, pa su se vode sastale, kako je bilo i određeno. A njega smo na lađi nosili, od dasaka i klinaca.“ (Kur’an, El-Kamer, 10-13).

6 *Čitanka iz stranih književnosti: za srednje škole, 1. dio, Od starog vijeka do klasicizma*, Nevenka Košutić-Brozović, „Školska knjiga“, Zagreb, 1977.

7 *Pomirih se sa sudbinom i smirih svoje srce*, str. 30-32.

8 *Kad me unuci o potopu budu pitali*, str. 45-46.

potopa su pisane u virtuožno konstruisanim stihovima i strofama, zadržavaju dubinom misli, lirskim izrazom o čovjeku umornom, razočaranom nepravdama i raznim usudima, ali uplašenom poput jelena s porukom iz duboke zemlje: „Tek kad upoznaš svoga gospodara, počet ćeš ga tražiti.“⁹

U Kajanovoj zbirci *Nakon potopa* svaka pjesma je ispisana sa dubokim uvjerenjem da je lađa spasa namijenjena onima koji razumiju, onima koji putuju ka sebi, ka svome identitetu jer kako i Kundera kaže: Pjesnici ne izmišljaju pjesme. Zbirka pred nama svjedoči o snazi jedne etičke i estetičke individualnosti, kao i o samobitnosti jednog stvaralačkog čina. Pred nama je knjiga o tlapnji za srećom, za porodicom, zavičajem, za sobom, za Sveopćim smislom. Ovo je knjiga o sudbini. Ovu zbirku poezije možemo nazvati i zbirkom života.

9 *Poruka iz duboke zemlje*, str. 62-63.